

Jus Canonicum In V. Libros Decretalium Distributum

novâ Methodo explicatum, Omnibus Capitulis Titulorum (qui in Antiquis, & novis Libris Decretalium continentur) promiscuè & confusè positis, in ordinem doctrinæ digestis. Adjunctis Aliis Quæstionibus Connexis, Quæ Ad Plenam Cujusque Tituli, Aut Materiæ Cognitionem, Et Expositionem Pertinent. ...

Respondens Libro tertio Decretalium, In Quo De Obligationibus, Beneficiis, Aliisque Juribus Clericorum saecularium, & Regularium agitur ...

Pirhing, Ehrenreich

Dilingae, 1676

Titulus I. De Vitâ, & Honestate Clericorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98275](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98275)

LIBER III. DECRETALIUM.

Actum est Libro præcedente de Ecclesiasticis Judiciis, eorumque processu, & actis probatoriis, sententiâ, appellatione &c. sequitur nunc, ut agatur de rebus, seu causis, quæ in iisdem judiciis tractari solent: & hæc vel civiles sunt, vel criminales. Civiles vel concernunt personas Ecclesiasticas, de quibus agitur in hoc libro III. videlicet de Clericis & Religiosis, eorumque juribus & obligationibus: vel concernunt personas laicas, de quibus agitur in libro IV. ideoque de sponsalibus & matrimonio, quod laici ineunt, eique annexis: Denique in Libro V. de causis criminalibus, seu criminibus, eorumque inquisitione, accusatione, & punitione in foro, seu Tribunali Ecclesiastico.

TITVLVS I.

DE VITA ET HONESTATE CLERICORUM.

DUO sunt genera Christianorum, unum Clericorum, alterum Laicorum. *Cam. Duo sunt; 7. caus. 12. q. 1. Clerici vocantur, vel quia de sorte sunt Domini, vel quia Dominus ipse fors, id est, pars Clericorum est, &c.* Enim græcè, fors latinè, vel hereditas dicitur. *c. 1. dist. 21. c. Clericus; 7. cit. caus. 7. q. 1.* Clerici ergo dicuntur, qui electi seu deputati sunt ad servitium DEI, seu Ecclesiæ Christi, *cit. c. Clericus;* in quacunque sint dignitate constituti, etiam Episcopi; quamvis in materia odiosa nomine Clericorum non comprehendantur Episcopi, alique Clerici existentes in dignitate, vel Canonici Ecclesiarum Cathedralium, propter eminentiam, quam habent supra alios Clericos inferiores, ut notat Abb. Panor. mitanus in proemio hujus libri n. 4. Contrà verò estis populi, seu laicorum, nomine non veniant Clerici; comprehenduntur tamen in materia favorabilis, ut si privilegium concessum sit populo. *Abb. in c. 1. n. 1. h. i.* Porro honestas Clericorum, de qua in hoc titulo agitur, in tribus præcipue consistit. Primò, in vitæ, morumque probitate, & honestâ conversatione: Secundò, in honesto ac decente vestitu & habitu; Tertio, in officiorum & negotiorum statui convenientium exercitio; de quibus ordine agemus. Extrat hic Titulus etiam in Sexto, & Clementinis, & Extravagantibus communibus.

§. I.

*Qualis vita probitas, & conversatio
requiratur in Clericis?*

I. Assertio 1. Clerici, præsertim in sacris
Tomus III.

constituti, continenter & castè vivere debent, prout statutum habetur in Concilio Generali Lateranensi sub Innocentio III. quod refertur in *c. Ut Clericorum; 13. h. i.* ubi decernitur, omnes Clerici, præsertim in sacris Ordinibus constituti, continenter & castè vivere studeant, ut ab omni libidinis vitio abstinentes, maxime illo, propter quod venit ira DEI in filios diffidentia (scilicet crimine contra naturam, seu sodomia, *c. Clerici; 4. de excessibus. Prælat. Gl. hic 7. Ira DEI.*) quatenus in conspectu DEI, puro corde, ac mundo corpore valeant ministrare. Quod, si Clerici in incontinentia deprehensi fuerint, secundum Canonicas sanctiones, juxta delicti gravitatem, puniendi sunt, ne facilitas venia incentivum tribuat delinquenti: & ut, quos DEI timor à malo non revocat, temporalis saltem poena à peccato cohibeat. Si quis verò, ob eam causam, ab officio suspensus celebrare præsumperit, privandus est Ecclesiasticis beneficiis, ac perpetuò deponendus, quia duplicis culpæ reus est. Prælati verò (hoc est, locorum Ordinarii, eorumque Vicarii & Visitatores) qui Clericos concubinarios incontinentes tolerant, & in suis iniquitatibus perseverare sinunt: maxime verò, si ob pecuniam, vel aliud temporale commodum, eos punire negligant, eisdem poenis subiacere debent. Illi autem, qui secundum Regionis, seu gentis suæ consuetudinem, non abstinere à copula conjugali (ut sunt Græci Sacerdotes, alique in sacris Ordinibus constituti) si in carnis vitium lapsi fuerint, (adulterium committentes) gravius etiam, quàm alij, puniri debent, cum legitimo matrimonio uti possint.

II. Notandum 1. Non tantum Clerici in sacris Ordinibus, sed etiam in minoribus constituti, tenen-

A

tur

tur servare continentiam, quamvis illi gravius peccent, maxime Sacerdotes; quia quasi matrimonium spirituale per vorum solemne Castitatis ex ordinatione Ecclesie annexum sacris Ordinibus contraxerunt, *Abb. hic num. 2.* De penis vero Clericorum incontinentiam dicitur *ib. seq.*

Notandum II. Prælati graviter delinquant, si Clericos concubinos, vel fornicarios tolerant, eosque non puniunt, & pari penam privationis beneficii & depositionis sunt afficiendi; præsertim, si ob pecuniam, vel alia commoda temporalia, id permittant, ut patet ex hoc c.

Notandum III. Orientales Sacerdotes, Diaconi & Subdiaconi uti possunt uxoribus, quas ante susceptum Sacerdotium, vel sacrum Ordinem duxerunt, ut notat *Gl. fin. hic*: idque ipsis etiam à Romanis Pontificibus concessum fuit, quamvis, postquam Sacerdotes facti sunt, vel Diaconi, nunquam, nec in Oriente quidem, matrimonium contrahere, vel illicitè contracto uti potuerint, *Laym. lib. 5. Theol. mor. tract. 9. c. 11. Sanch. lib. 7. de matr. c. 28. n. 6.*

III. Porro non tantum Clericis non licet cohabitare foeminis, de quo tit. seq. sed etiam illis, uti & cæteris viris, prohibitus est accessus ad Monasteria Monialium; adeo, ut, si quispiam Clericus Monasteria Sanctimonialium frequentare præsumpserit, sine manifesta & rationabili causa, ab Episcopo arceri, seu prohiberi debeat: & si non destiterit, ab officio Ecclesiastico suspendendus; si laicus verò excommunicandus sit; prout statuitur in c. *Monasteria*; 8. h. t. ubi notat *Gl. V. Rationabili*; quod non sufficit causa rationabilis, nisi etiam sit manifesta, & V. frequentare ait, quod frequentia inducatur ex duabus vicibus, si bis adeantur monasteria Monialium. Verum *Sanch. lib. 6. mor. c. 16. n. 100.* & alij apud ipsum, dicunt, id relinquendum esse prudentis viri arbitrio, ita, ut si quis v. g. semel singulis mensibus, vel ter per tres continuos dies accederet Moniales, censeretur illas frequentare, *Sanch. c. l. num. 101.* Extat verò de hac re nova Constitutio Bonifacii VIII. in c. 1. de statu regular. in 6. quam innovavit, & auxit Concilium Tridentinum sess. 24. c. 5. de regular. de quo infra Tit. 35.

IV. Assertio 2. Præterea in eodem Concilio Lateranensi sub Innocentio III. relato in c. *A crapula*; 14. h. t. statutum est, ut omnes Clerici à crapula & ebrietate diligenter abstineant, neque ad bibendum aliquis incitetur, cum ebrietas & mentis inducat exilium ac obscuritatem, & libidinis sit incentivum. Ille verò abusus maxime abolendus est, qui in quibusdam partibus invaluit, ut ad potus æquales se mutuo provocent potatores; & ille iudicio talium plus laudetur, qui plures inebriat, & calices sæcundiores exhaurit. Si quis autem super his culpabilem se exhibuerit, & à Superiore suo admonitus non se emendaverit, ab officio & beneficio suspendatur. Ubi nota, quod crapula dicitur quoad excessum ciborum, & ebrietas quoad excessum potus, *Gl. hic V. A crapula*, & *Abb. n. 1.* Estque hic textus bene notandus, ad reformandum Clerum in Germania. Porro cum pena hæc suspensionis ab officio vel beneficio alternativè seu disjunctivè feratur, arbitrio Judicis seu Superioris relinquitur, an Clericus à crapula & ebrietate, post monitionem,

non abstinens, sit suspendendus ab officio, vel à beneficio; quia in penis alternativis est electio Judicis, quando ad ipsum verba diriguntur, vel etiam absolute & impersonaliter proferuntur. *Gl. fin. hic, & Abb. num. 4.*

V. Assertio 3. Clerici ab omni avaritia maxime alieni sint; oportet: Et hinc Innocentius III. in c. *Cum ab omni*; 10. h. t. statuit, ut Judices à Sede Apostolica delegati, præter expensas victualium, non accipiant decimam, vel aliam partem litis, non obstante contrariâ consuetudine Judicum secularium: neque cum litigantibus paciscantur pro salario, receptis pignoribus: nam cum Clerici Ecclesiastici reditus sint assignati, ex quibus honestè se sustentare possint, ideo ab hujusmodi exactionibus abstinere, processum judicium litigantibus gratis impertiri seu exhibere debent, non obstante, quod aliqui prætereant solent, eas postulari à Judicibus non pro se, sed pro assessoribus Judicum, cum Judici ne justum quidem iudicium vendere liceat, & sententiæ Judicum venales ab ipsis quoque legibus secularibus reprobentur.

VI. Pro explicatione hujus c. Notandum I. Judex ordinarius, sive Ecclesiasticus, v. g. Episcopus, Vicarius, seu Officialis ejus, Decanus, vel alius Ecclesiasticam jurisdictionem exerceens: sive etiam Judex secularis, non potest licitè accipere sportulas: quo nomine intelliguntur omnia munera, sive victualia sint, seu pecunia; quæ intuitu cujusvis muneris exequendi, aut sponte offeruntur, aut exiguntur, desumpto nomine à vase, in quo munera antiquitus deferri consueverunt: quia hujusmodi munera, utroque Jure, Canonico & Civili, Judicibus accipere prohibitum est, ut constat ex cit. c. *Cum ab omni*; h. t. quod etsi loquatur solum de Judice delegato à Papa: tamen ratio decisionis æquè locum habet in Judicibus Ordinariis, cum etiam ipsi beneficia habeant, & reditus Ecclesiasticos, ut jus dicant, *Abb. hic num. 9.* Idemque quoad Judices seculares constat ex l. *Sole*; 6. ff. de offic. Procons. & l. *Venales*; 7. Cod. Quando provoc. non est necess. ubi sententia lata ob mercedem irrita esse dicitur. Ratio patet ex dictis; quia Judices Ecclesiastici Ordinarii habent beneficia, aliisque redditus Ecclesiasticos, quibus contenti esse possunt, & onera beneficiis annexa sustinere. Similiter & Judices seculares ex publico salario & stipendiis sibi assignata habent, ob quæ ex justitia obligati sunt, ad justitiam partibus, officium eorum implorantibus, ministrandam, ideoque non debent opera justitiæ venalia facere. Porro hoc est discrimen inter Judicem secularem & Ecclesiasticum, quod ille, si in causis civilibus pro sententia ferenda accipiat munus, tanquam pretium & mercedem, peccet contra justitiam, & ad restituendum obligetur: Judex verò Ecclesiasticus, insuper etiam crimen simoniæ committat, si pro sententia ferenda in causa Ecclesiastica seu spirituali, pecuniam vel aliam rem temporalem, ut pretium accipiat, ut tradit *Gl. in c. Vendentes*; 10. V. Justitiam; caus. 1. q. 3. & *Abb. hic n. 7.*

VII. Notandum II. Sed neque Judex delegatus à Papa potest pro labore judicandi munus aut salarium accipere à partibus litigantibus, præter esculenta & poculenta, dummodo ea sint modica, quæ paucis

paucis diebus absumi possint, & liberaliter offerantur, c. *Statutum*; 11. §. *Insuper*; de *Rescript.* in 6. ubi tamen excipitur, nisi necessitate compellente, talis Judex delegatus, extra domicilium suum, ad causam cognoscendam proficisci debeat: tunc enim expensas itineris integras, moderatas tamen à partibus æqualiter (cum commune earum negotium geratur) exigere potest, nisi notabiliter pauperes sint, quorum causa cognoscenda est. Ratio est, quia beneficia vel stipendia hujusmodi Judicibus delegatis non conferuntur cum hoc onere, ut jus dicant litigantibus, cum ea beneficia non habeant jurisdictionem ordinariam annexam, ideoque non coguntur tales Clerici proficisci extra domicilium, proprijs eorum sumptibus, nec deducere expensas, quas domi fecissent, cum indistinctè jure ipsis concessum sit, expensas itineris exigere, & nemo cogatur suis stipendijs militare, c. *Cum ex officio*; 16. de *prescript. gl. in cit. §. Insuper*; V. *Moderatas*; & *gl. in cit. c. Cum ab omni*; V. *Præter expensas*; h. t. & *Abb. ibid.* n. 13. Imò, si hujusmodi Delegati congruam sustentationem non habeant aliunde, ex beneficio, aut redditibus Ecclesiasticis, etiam à partibus salarium accipere possunt, pro suo munere exequendo; quia jura suprà dicta loquuntur de Judicibus delegatis, qui beneficium Ecclesiasticum habent, *Abb. c. l. n. 11. h. t. Molin. tr. 2. de justit. disp. 84. n. 12.* At verò Ordinarij Ecclesiastici nec esculenta & poculenta possunt accipere à partibus litigantibus, imò neque expensas itineris; quia plerumque habent beneficia aut stipendia sufficientia, ratione quorum obligantur ad judiciarias lites per se, vel per delegatos definiendas. Excipiuntur duo casus, in quibus potest Judex ordinarius, v.g. Episcopus esculenta & poculenta, vel expensas accipere: si nimirum egrediatur domicilium, ad visitandam vel consecrandam Ecclesiam, c. *Cum Apostolicas*; 6. c. *Sopite*; 14. c. *Cum nuper*; 25. de *consensu*, c. *Cum sit*; 10. de *Simon. gl. in cit. c. V. eod. & Abb. ibid.* n. 12. *Molin. cit. disp. 84. n. 7. & disp. seq. n. 1 & 2.* Porro jure novo in Auth. *Ut Judices sine quoquo suffragio &c. §. Scriptum exemplar*; coll. 2. statutum est; ut xenia, hoc est, esculenta & poculenta à Judicibus ordinarijs nonnulli sponte oblata, & in modica quantitate accipi possint, si ex publico salarium non habeant, *Molin. cit. disp. 84. n. 1.*

VIII. An autem etiam Judex delegatus, non à Papa vel Principe, sed ab inferiore Judice ordinario, v.g. Episcopo, possit accipere à partibus victualia ejusmodi vel expensas, dubitatur? Affirmat *gl. in cit. c. Statutum*; §. *Insuper. V. Moderatas*; de *rescript. in 6. Abb. in cit. c. Ab omni*; n. 13. h. t. si non ad universitatem causarum, qui æquiparatur Ordinario, sed ad specialem causam delegatus sit. Verum negativa sententia, spectato jure communi, videtur verior, quam tenet *gl. in c. iam cit. V. Præter expensas*; & *Molin. cit. disp. 84.* nempe non posse, sed ea ab Ordinario delegante præstanda sunt, quippe ad quem ratione officij sui pertinet causas expedire: ideo enim redditus beneficij accipit, ut onus hoc subeat, & cetera muneris sui exequatur. Idque confirmatur; quia in *cit. c. Statutum*; §. *Assessorem*; decernitur, si Delegatus Papa indigeat assessore ad causam exequendam, & definiendam, is assumi possit, ita ut partes æqualiter ei salarium competens, ac moderatum solvere debeant: & tamen, si Judex ordinarius assessorem assumat, salarium non à

Tomus III.

partibus, sed ab ipso Ordinario, qui ejus auxilio utitur, ei solvendum sit, ut docet *Abb. c. l. n. 14. Mol. c. l. n. 9.* & alij communiter: ergo similiter, si alicui causam deleget, non à partibus, sed ab ipso Ordinario delegante, victualia & expensæ solvenda erunt.

IX. Notandum III. Poteest per consuetudinem introduci, ut Judices sæculares, eorumque assessores à partibus pro labore suo aliquid certum loco salarij exigere, & accipere possint; ut tradit *Abb. in cit. c. Cum ab omni*; n. 4. h. t. dummodo id, quod exigitur, & solvitur, sit moderatum; nam, si immoderatum quid exigitur, vel irrationabiliter, ita, ut præbeatur occasio pervertendi justitiam, vel exactio cedat in detrimentum Reipubl: tunc nullà consuetudine id induci potest: v.g. ut victor causæ notabilem partem rei in Iudicium deductæ Judicibus relinquat, vel, si permittatur, ut Judices sine ullo discrimine munera pro labore judicandi accipere possint. Contrà verò nullà consuetudine induci posse videtur, ut Judices Ecclesiastici, qui beneficia & alia stipendia sufficientia ad sustentationem habent, munera, aut salaria à partibus exigant. *Arg. cit. c. Cum ab omni*; ibi: *more secularium super decima litis, vel parte alia pro diversa terrarum consuetudine &c.* quæ ibidem reprobatur, *Abb. ibid. n. 4. & n. 10. Molin. c. l. num. 8.* Idque tum propter periculum perversionis iustitiæ, imò & simoniæ, si causa sit spiritualis; tum propter speciem mali; Ecclesiastici verò magis, quàm alij, ab omni specie & periculo mali abstinere debent, qui ceteris exemplo esse debent. Neque dicas, pecuniam pro labore judicandi non accipi, ut pretium, sed ut stipendium vitæ, quamvis Judex sufficiens salarium habeat pro munere judicandi: quo modo etiam per consuetudinem legitime præscriptam introduci potest, ut fideles aliquid solvere debeant Parocho, licet alioquin sufficientes proventus ad sustentationem habeat, pro administratione Baptismi, & aliorum Sacramentorum, vel pro funere, ad quam ex officio tenetur, ut docet *Laym. lib. 4. Theol. mor. tract. 10. c. ult. n. 16.* Nam disparitas est; quia oblationes prædictæ continent causam pietatis; ideoque facilius per consuetudinem firmari possunt, quàm ex præstationes, quæ fiunt pro munere judicandi: hæ enim non pietatem, sed potius turpitudinem continent, seu præferunt ex parte exigentium, aut accipientium. Si tamen in aliqua Diœcesi redditus Ecclesiastici assignati non sufficienter pro sustentatione Judicum; tum posset induci talis consuetudo; quia tunc manifestè constaret, quòd munera seu xenia moderata à partibus exigantur, non ut pretium, sed ut stipendium ad vitam sustentandam. Quod autem dictum est, procedit solum de Judicibus Ecclesiasticis ordinarijs, non item de Judicibus delegatis à Papa: nam cum hi salarium vel stipendium non accipiant ob causas speciales, ad quas delegantur; ideo facilius per consuetudinem induci potest, ut à partibus salarium vel stipendium exigant, & accipiant pro munere judicandi, ut notat *Molin. cit. disp. 84. n. 14.*

X. Assertio 4. Quod ad conversationem communem & externam Clericorum attinet, olim etiam sæculares Clerici in Collegijs simul sub Præposito & Decanis debebant, & in communi vivebant, ita, ut omnes in uno dormitorio dormirent, & in uno reficerentur refectorio, & quicquid ab Ecclesijs eis compe-

A 2

pete-

petebat, communiter possiderent, ut constat ex c. *Præter hoc* 6. *dis. 32. c. Necessaria*; 3. *caus. 12. q. 1. c. In omnibus*; 34. *dis. 5. de consecr.* Unde, quia omnibus certa vivendi regula præscripta, & constituta fuit, Canonici, id est, Regulares dicti sunt.

XI. Verumtamen ab hac vivendi ratione postea Clerici sæculares passim deflexerunt, sciente & tolerante Pontifice, *Gl. in c. Quoniam* 9. *V. In una domo*; h. t. quamvis Episcopi, ex iusta causa, Clericos suos in ordinem redigere, & ad pristinam vivendi rationem in communi reducere possint; ut colligitur ex *c. c. Quoniam* 3. h. t. Ubi Gregorius VII. vel, ut in plerisque exemplaribus legitur, Gregorius VIII. decrevit: quod Episcopi Ecclesiarum facultatibus, proventibus & expensis diligenter perspectis, in ijs certum numerum Clericorum statuere possint, qui bona in communi possideant, & in una domo versentur; ac degant, & sub uno tecto dormiant. Quod, si contradictores fuerint, liceat ipsis Episcopis eos per suspensionem, ab officio & beneficio; vel, si opus fuerit, per graviores etiam penam, ad observantiam compellere, non obstante appellatione: concedit insuper eisdem Episcopis; ut, si quisquam eorum, qui in communi vivunt, ob manus injectionem in socium Clericum excommunicationem Canonis incurrit, talem absolvere, & imposita ei penitentia reconciliare possint, nisi atrocitas facti graviores penam exposcat: nam si percussio atrox sit, ejus absolutio Papæ est reservata, *juxta c. Cum illorum* 32. *de sentent. excomm.* loquitur autem hoc c. de Clericis secularibus, non, quod hi obligentur de jure ad vivendum in communi; sed quia datur Episcopo facultas Ecclesiam erigendi in Collegiatam, ita ut Clerici in communi vivant, *Abb. hic n. 6.* in qua numerate Canonici constitui debet maior vel minor, secundum facultates & redditus Ecclesiæ, & habitari etiam ratione expensarum, ut habetur in hoc c. & ibi *Gl. mag. in notatis.*

XII. Prædictis addendum Primum, ut Clerici majorem honestatem servant in Choro, statutum est in c. *Ut laici* 1. h. t. quod est desumptum ex Concilio Moguntino, vel potius ex Concilio Turonensi 11. c. 4. Ut laici, dum sacra mysteria Missæ celebrantur, prope Altare stare, vel sedere inter Clericos non præsumant: sed ea pars Templi, quæ ab Altari cancellis dividitur (Chorus scilicet) Clericis psallentibus tantum patere debet. Verum ad orandum, & communicandum, etiam laicis, ipsisque fœminis licet intrare in locum, qui dicitur Sancta Sanctorum. Quod, ut melius intelligatur, sciendum est, tria loca, juxta antiquam consuetudinem, in Templo distingui: primus est propinquus Altari, in quo stant, vel sedent Sacerdotes, & qui Missæ sacrificio inserviunt; & de hoc est sermo in prima parte hujus cap. Secundus locus est Chorus, qui plerumque cancellis includitur, de quo sermo est in secunda parte hujus c. & in c. *Sacerdotum* 30. *dis. 2. de consecr.* ubi dicitur, quod nulli laicorum liceat in eo loco, ubi sacerdotes, & reliqui Clerici consistunt, quando Missa celebratur (vel alia officia Divina) consistere, ut libere ac honorifice possint sacra officia exercere. Ex quo inferitur, quod extra tempus, quo celebrantur officia Divina, laici non prohibentur ingredi Chorum, orandi causâ: imò etiam sub Missæ sacrificio,

communicandi causâ, vel offerendi ad altare. Sed & per consuetudinem induci potest, ut laici etiam tempore, quo celebrantur sacra officia, sint in Choro; ut tradit *Innoc. hic*, modò Clericos psallentes confabulando non impediant. Tertius denique locus est, extra chorum, qui navis, seu corpus Ecclesiæ appellatur, & in hoc laici consistere debent, dum sacra ministeria celebrantur.

XIII. Addendum secundò, quilibet Presbyter habens populum seu Parochus, socium habere debet Clericum, qui cum ipso cantet, & epistolam vel lectionem legat, & qui scholas habere, & doctrinam Christianam, seu fidei fundamenta juvenuti & rudi populo (videlicet Orationem Domini, cam, Symbolum Apostolorum, præcepta DEI & Ecclesiæ) tradere possit; prout statuitur in c. *Ut quisque* 3. h. t. quod est desumptum ex Concilio Maticensi. Hinc inferitur, quod Ecclesiæ parochialis eos fundationis redditus habere deberet, ut ex ijs, præter Parochum seu Rectorem, alius Clericus seu Cooperator alii possint, cum solus Sacerdos congruè ac decenter, sine Ministro, Divina officia celebrare non possint, c. *Proposuit* 6. *junct. Gl. V. Solvit de filijs presbyteri*, *Gl. in hoc c. V. Clericum*; & summitur ex c. 1. *caus. 1. q. 1. & c. 9. junct. Gl. V. Custodem*; *dis. 1. de consecrat.* quamvis hoc pluribus locis consuetudine non observetur. Similiter licet, qui Evangelium, Epistolam, aut lectiones sub Missæ sacrificio solemniter in pulpito cantant, sacris vestibus induti, debeant esse Clerici ad hoc ordinati, c. *Non liceat* 3. *dis. 29.* alioquin irregularitatem contrahunt, c. 1. *et 2. de Cleric. non ordin. minist.* Consuetudo tamen multis in locis jam obtrinit, ut etiam laici officium cantandi, & ad altare ministrandi, sine vestibus sacris & propriis ordinatorum, obeant, quod in necessitate licitè fieri potest, *Abb. hic n. 3.* Verumtamen mos ille, ut Sacerdotes sine ministro respondente, Missas dicant, sicut fieri interdum solet in pagis in Germania nostra, difficulter excusari potest; quia ex antiquissima traditione requiritur Minister aliquis, qui loco ac vice populi respondeat, & in c. *Proposuit* 6. *de fil. presbyteri* in fine dicitur, quod non potest solus Presbyter Missarum solemnias, & alia Divina officia sine Ministro celebrare, nihilominus tamen urgente gravi necessitate, Sacerdos etiam sine tali Ministro sacrificare potest. *Azor. p. 1. Institut. lib. 10. c. 29. q. 3.* & alij communiter.

XIV. Addendum tertio, ad honestatem Clericalem etiam pertinet, quod statutum habetur in *Extravag. docta unic. Inter communes* 3. h. t. ubi prohibuit Joan. XXII. ut nullus muscas lascivas in officiis Divinis, præsertim Horis Canonicis, vel Missis solemnibus cantare præsumat, sub pena suspensionis ab officio per octo dies. Per hoc tamen non intenditur prohibere, quin interdum ultra cantum Ecclesiasticum, aliquas consonantias, quæ melodiam faciant, canere liceat.

§. II.

De habitu & vestitu Clericorum.

XV. Assertio 1. Clerici in sacris Ordinibus constituti, & Beneficiarii, etiam si minoribus Ordinibus tantum sint initiati, debent vestem Ordini Clericali congruentem deferre, c. *Clerici* 15. h. t. *Clement. 2.*

ment. 2. eod. & Concilium Trident. sess. 14. c. 6. de re-
form. ubi rationem reddit, ut per decentiam habitus
extrinseci, morum honestatem intrinsecam osten-
dant. Quare in Concilio Generali Lateranensi sub
Innocentio III. relato in cit. c. Clerici; 15. h. t. præ-
cipitur, ut Clerici Coronam & Tonsuram congruen-
tem (majorem vel minorem, secundum Ordinem
suum, Hostiens. hic V. Congruentem) in capite ge-
rant, & se in officiis Ecclesiasticis, aliisque bonis
studiis diligenter exerceant: clausa desuper vesti-
menta ferant, non nimis brevia, nec nimis longa:
pannis rubris, aut viridibus, manicis item & foecis
consutis, franis, sellis, pectoralibus, calcaribus
deauratis non utantur: cappas manicatas intra Ec-
clesiam non gerant, sed nec alibi, qui Sacerdotes
sunt, aut personatum habent, nisi ob justam cau-
sam timoris necesse sit, habitum transformare. Fi-
bulas etiam non ferant, auro vel argento onustas:
sed nec annulos, nisi quibus competit ex officio di-
gnitatis. Episcopi autem in publico & in Ecclesia
omnes superindumentis linceis utantur, nisi Mo-
nachi fuerint, quos Monachalem habitum ferre
oportet: palliis verò diffibulatis non utantur in
publico, sed vel ante pectus, aut collum, vel post
collum connexis.

XVI. Præterea in Clement. Quoniam; 2. h. t.
statutum habetur; ut quicumque Clericus Bene-
ficiatus, sine rationabili causa (videlicet timoris, ut
si transiturus sit per loca Infidelium vel Hæreticorum,
Gl. hic V. Rationabilis.) utitur publicè veste virgatâ
vel partitâ (hoc est, habente diversos colores in-
textos, vel artificiosè superinductos ipsi panno, Gl.
hic V. Partita; & Barb. in Collect. n. 2.) per sex men-
ses (inchoandos post talem publicam gestationem,
Gl. hic V. Sex menses) eò ipsò, si vel ipso jure sit suspen-
sus à perceptione fructuum beneficiorum (omni-
um, Gl. hic V. Beneficiorum) si verò non est benefi-
ciatus, sed Diaconus vel Subdiaconus, redditur eo
ipso inhabilis ad Ecclesiasticum beneficium obti-
nendum. Idemque est de aliis Clericis (qui nec be-
neficiati sunt, nec in sacris) talem vestem simul &
tonsuram Clericalem publicè deferentibus, (si er-
go portarent talem vestem sine tonsura, non incur-
rerent hanc pœnam, Gl. hic V. Et tonsuram.) Qui
verò dignitatem, personatum, vel aliud beneficium
curatum obtinent, nec non alij Sacerdotes, & Reli-
giosi quilibet, si publicè ferant talem vestem (secus
ergo, si solum in domo, Gl. hic V. Publicè in addit.)
aut Insulam seu pileum lineum in capite: sint eò
ipso, beneficiati quidem suspensi à fructibus bene-
ficiorum, quos obtinent, per annum: cæteri verò
Sacerdotes & Religiosi per idem tempus inhabiles
sint ad quodcunque beneficium Ecclesiasticum ob-
tinendum (sub quo nomine comprehenduntur
etiam præstimonii, & pensiones perpetuæ, quæ
dantur in titulum, Gl. hic V. Quodcunque beneficium.)
Sed & tales, & cæteri utentes talardo foderato us-
que ad oram, ita brevi, ut vestis interior notabiliter
videatur, dare tenentur talardum pauperibus intra
mensem, si sint Clerici sæculares, vel Religiosi ha-
bentes administrationem: Cæteri verò Religiosi
non habentes administrationem, intra idem tem-
pus, tenentur illud consignare suis Superioribus,
in usus pios convertendum: alioquin Beneficiati

suspensionis; cæteri verò prædictas inhabilitatis
pœnas per idem tempus (annale, vel etiam seme-
stre, secundum diversas qualitates Clericorum,
Gl. hic V. Per idem tempus.) incurrunt. Denique
Clerici, præsertim beneficiati, publicè uti non de-
bent caligis rubris & viridibus. Porro hæc Con-
stitutio Clementis V. in Concilio Viennensi innova-
ta, & ampliata est in Concilio Tridentino cit. sess. 14.
c. 6. remota etiam appellatione.

XVII. Pro-explicatione utriusque hujus Ca-
pituli notandum I. licet certæ formæ & colores ve-
stium Clericis sint prohibita, veluti rubeus, & viridis,
cit. c. pen. & Clement. 2. h. t. exceptis S. Romanæ Ec-
clesiæ Cardinalibus, quibus ab Innocentio IV. in Con-
cilio Lugdunensi anno 1240. concessus fuit rubri ga-
leri, & purpuræ usus, ut ex Platina refert Piascius in
praxi Episcop. p. 2. c. 3. art. 2. n. 29. de cætero tamen
nullus in specie certus & proprius habitus Clericis est
præscriptus, ut tradit Gl. in Clem. 1. de elect. V. Secula-
ris; & Abb. ibid. num. ult. nam etsi in cit. c. pen. h. t. &
Clement. 2. eod. interdicitur Clericis, ne utantur cer-
tis quibuldam vestibus, tanquam indecentibus; non
tamen præscribitur, quibus uti debeant, Sanch. lib. 7. matrim.
Adm. dif. 46. n. 6. Porro honestas vestium Cleri-
calium ponderanda est ex usu, & communi consuetu-
dine cujusque Regionis, c. Si quis virorum; 15. dif. 30.
junct. Gl. V. Veste; & Gl. in cit. c. pen. V. Deauratis; ni-
mirum, ut non sint communes cum illis, quibus lai-
ci & militares in illa Regione utuntur, sed ut per illas
Clerici à laicis à quocunque discernantur, & cogno-
scentur, Piascius, c. l. & Sanch. c. l.

Notandum II. Clerici in sacris constituti, &
Beneficiati ab Ordinarijs per censuras Ecclesiasticas
compelli debent, ut Tonsuram, & vestem Ordini Cle-
ricali congruentem portent: non autem laicalem, &
profanam, ut patet ex juribus citatis.

XVIII. Notandum III. Clerici annulos au-
reos gestare non debent, nisi sint Episcopi, vel in Ec-
clesiastici officij dignitate constituti, cit. c. pen. h. t. Et
licet plerique extendant hoc etiam ad Doctores Cle-
ricos, quod & ipsis concessum sit annulum ferre, eò,
quod hoc unum sit ex Insignibus, quibus inauguran-
tur Doctores, cum creantur; idque etiam probari
posse videtur ex Clement. 2. de Magist. ubi Doctoratus
vel Magisterium honor; adeoque dignitas dicitur.
Contrarium tamen colligitur ex cit. c. pen. h. t. ubi pro-
hibetur, ne annuli aurei à Clericis ferantur, nisi eis
ex officio dignitatis competat: Doctoratus verò, ho-
nor est in Ecclesia, non autem dignitas, nisi latè &
improprie, quo sensu dignitas vocatur in c. Quanto;
3. de Magistr. proprie autem loquendo, dignitas Ec-
clesiastica habet adjunctam aliquam superioritatem,
aut jurisdictionem, vel saltem officium, seu admini-
strationem rerum Ecclesiasticarum, qualem non ha-
bet Doctor, ut notat Abb. in cit. c. pen. n. 7. h. t. Ne-
que refert, quod annulus sit symbolum inaugura-
tionis Doctoralis: nam etiam cingulum aureum con-
fertur Doctoribus, tanquam symbolum seu Insigne
in auguratione sua, quod tamen in publico gestare
non possunt Doctores Clerici, ex recepta Ecclesiæ
consuetudine. Excipiendi tamen videntur Clerici,
qui sunt Professores scientiarum in Academijs, qui-
bus jurisdictio vel superioritas aliqua in Studiosos
competit.

XIX. Notandum IV. Præter pœnas in *cit. Clem. 2. h. t.* statuit Concil. Trid. *cit. sess. 14. c. 6. de reform.* ut omnes Ecclesiasticæ personæ, quantumcunque exemptæ; quæ aut in sacris fuerint, aut dignitates, personatus, officia, vel qualiacunque beneficia Ecclesiastica obtinuerint, si postquam per Episcopum suum, etiam per edictum publicum moniti fuerint, honestum habitum Clericalem illorum Ordini & dignitati congruentem, & juxta Episcopi ordinationem & mandatum, non detulerint, per suspensionem ab Ordinibus, ac officio & beneficio, atque fructibus & redditibus beneficiorum: nec non, si semel correpti denudò in hoc deliquerint, etiam per privationem officiorum & beneficiorum hujusmodi coerceri possint, ac debeant. Hæ autem pœnæ, sicut & aliæ, quæ in alijs Constitutionibus SS. Pontificum sunt latæ in non deferentes habitum Clericalem, & Tonfuram, non habent locum Primò, in Clerico, qui unâ vice tantum habitum honestum ac decentem non defert: non enim ideo privatur beneficio, & privilegio fori Ecclesiastici, sed requiritur, ut perseveranter non ferat, ita ut publicè ac communiter existimetur laicus, *Farin. in praxi crim. lib. 1. tit. de inquisit. q. 8. n. 68. Piafec. c. 1. n. 30.* Secundò, non habent locum in eo, qui ratione paupertatis, habitum suo Ordini congruentem gestare non potest. Tertiò, nec in eo, qui non potest propter infirmitatē Tonfurā deferre. Quartò, neq; in eo, qui ob probabile periculum, habitum Clericalem dimittit, vel quia spoliatus est ab hostibus, non defert. Quintò, qui domi suæ, & in occulto non gestat, *Ugolin. de Offic. Episc. c. 12. n. 3. Barb. lib. 1. Jur. Eccles. c. 40. n. 32. & seqq.* Tò, licet vestes Clericorum debeant esse tales, ut pertingant usque ad talos; in itinere tamen li- um est, portare vestes breviores: imò verò aliàs etiam sufficit, quòd pallium pertingat usque ad talos; toga verò tegat gēna, *Barb. c. l. n. 30. & 37.*

XX. Porro quod suprà dictum est, Clericos debere Tonfuram Clericalem deferre, id extenditur etiam ad Clericos conjugatos, ut patet ex *c. Clericus; 6. h. t.* quod est desumptum ex Concilio Triburiensi, ubi statuitur: si Clericus non in gradu seu Ordine sacro constitutus, nec Religionem professus, dimissâ Tonfurâ uxorem duxerit, eam retinere potest, imò & debet: iterum tamen tonderi debet, si Canonis & fori Clericalis privilegio gaudere velit, *Abb. hic n. 4.* modò non sit bigamus, sed Virginem duxerit, & Ecclesiæ alicui serviat, juxta Concil. Trid. *sess. 23. c. 6. de reform. de quo infra tit. 3.* Ex quo inferit *Gl. fin. hic*, quòd Clericus conjugatus debet portare coronam.

XXI. Assertio 2. Clericus neque comam nutrire debet, neque barbam; prout statutum est in Concilio Carthaginensi IV. *Can. 44. Relato; in c. Si Clericus; 5. h. t.* Nam olim in Occidente Clerici tonsi esse debebant, & quidem toto capite superius, relicta inferius solum circulari coronâ, ut Monachi; prout constat ex Concilio Toletano 4. *Can. 40.* Quamvis hoc tempore alia sit consuetudo, ut notat *Laym. lib. 5. Theol. mor. tract. 9. c. 12. n. 1. & 2.* Ita, ut ad aures usque, coma sive capilli licitè ac decenter ferantur. Similiter consuetudine in multis locis receptum est, ut Clerici barbam non radant, sed nutriant. *Navarr. in manuali confess. c. 25. n. 110. Barb. in cit. c. Si Clericus; num. 5.* Possunt autem Clerici,

qui comam nutriunt & barbam, etiam inviti à suis Archidiaconis tonderi (vel ab alio ex eius mandato.) prout rescripsit Alexander III. in *c. Clericus; 7. h. t.* Et habetur etiam in *c. Clerici; 22. dist. 23.* Quin imò si quis ex Clericis comam nutriat, anathema sit; prout rescripsit Gregorius IX. in *c. Si quis 4. h. t.* & consentit *c. Si quis 23. dist. 23.* ubi per anathema intelligitur, quòd excommunicandus sit per sententiam Judicis, ut notat *Gl. fin. ibid.* Si scilicet Clericus admonitus, ut tonsuram ferat, non pareat, *Gl. ibid. in casu.* Nisi tamen ex justa causa comam nutriat, *Gl. ibid. V. Relaxaverit.*

Et hinc inferit *Abb. in cit. c. Si quis; n. 1.* Quod Clericus in sacris constitutus, vel beneficiatus, si Tonfuram vel habitum clericalem non ferat, peccat mortaliter, cum sit excommunicandus; excommunicatio autem non incurritur, nisi propter peccatum mortale.

Sed verius est, seclusâ contumaciâ & contemptu, non esse peccatum mortale, nisi spectatis circumstantijs personæ, loci, temporis diuturnitate &c. neglectus tonsuræ & habitus Clericalis notabiliter repugnet honestati, & bono exemplo Clericorum, ob quod talis habitus lege Ecclesiasticâ est præceptus, *Laym. c. l. n. 3.*

XXII. Assertio 3. Clerici arma portare non debent, ut constat ex *c. Clerici; 2. h. t.* ubi dicitur, Clerici arma portantes, vel usurarii excommunicantur, quod est desumptum ex Concilio Pictaviensi: Nam cum Clericis non sit permillum pugnare, nec arma ferre debent. Est autem hæc excommunicatio sententia non latæ, ipso facto, sed ferenda per Judicem, si Clerici admoniti non deponant arma, adeoque contumacia accesserit, *Abb. hic n. 8.* Verum si Religiosi, intra septa Monasterij, arma teneant, absque Prælati sui licentiâ, ipso facto sunt excommunicati; *Clement. 1. §. Quia verò; de statu Monacho. m.* Ex justa tamen causa permillum est Clericis portare arma, ut si per loca periculosa sint transitori, ad resistendum latronibus, *Gl. hic V. Clerici arma.* Imò ex recepta jam consuetudine, Clerici, maxime sæculares, dum iter faciunt, arma defensoria deferre possunt.

XXIII. Porro suprà dictis de habitu Clericorum addendum, si propter diversos Religiosorum habitus, scandalum in aliquo populo generetur, possunt Religiosi illi in uno habitu exteriori se conformare, ut scandalum illud evitetur, prout sumitur ex *c. DEUS; 11. junct. Gl. in casu h. t.* Nam, cum Sionenses de novo conversi fuissent ad fidem, eis datus fuit Episcopus, & ad eos missi sunt Monachi, & Canonici Regulares, ad prædicandum illis Evangelium Christi; sed quia ex dissimili eorum vendi ratione, & diverso habitu in populo scandalum, & murmuraciones suscitabantur, ideo mandavit Innocentius III. Episcopo, ut non obstante Ordinis diversitate, hi Monachi, & Canonici Regulares, vel etiam alij diversam vitam Regularem professi, unum, eundemque vivendi modum teneant, & honestum habitum Evangelij Prædicatoribus convenientem gerant, ne Neophyti propter observationum, & habitus diversitatem scandalum accipiant. Hinc colligitur, quòd ex justa causa ad fructum animarum majorem referendum, & scandalum vitandum, possunt Religiosi

giosi habitum suæ Religionis exuere, & deponere, & alium honestum, & regulari vitæ congruentem assumere, ut tradit *Gl. in c. In nova*, 22. *caus.* 16. q. 7. Nam habitus non pertinet ad substantiâ ordinis, nec Monachum aut Religiosum facit, multò magis autem possunt Religiosi habitum proprium sui Ordinis occultare, alijs vestibus superindutis, *Gl. hic V. professi*, quia minùs quid est, habitum occultare, quàm omnino mutare ac deponere.

§. III.

De negotiis & exercitiis, quæ Clericis sunt prohibita.

XXIV. Assertio 1. Clerici officia, & commercia, ac negotia secularia, maximè inhonesta, exercere non debent; prout statuitur in *c. Clerici*, 15. in *prin.* h. r. *juxta illud Apostoli 2. ad Timoth. 2. nemo militans DEO implicat se negotijs secularibus.* In specie verò prohibetur in *cir. r.* ne Clerici mimis, jocularioribus & histrionibus intendant, & tabernas omnino evitent, præterquam ob necessitatem in itinere constituti: neque ad aleas & taxillos ludant, imò neque hujusmodi ludis intersint.

XXV. Ubi notandum, ludus alearum (quod nomine omnis ille intelligi debet, qui magis fortunâ, quàm arte & industriâ ludentium regitur.) prohibitus est Clericis, non solum in Concilio Lateranensi relato in *c. pen. h. r.* sed etiam in Canonibus Apostolorum, *Can. 41.* qui refertur in *c. 1. diff. 35.* ubi dicitur: Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus aleæ, vel ebrietati deserviens, aut delinât, aut deponatur: qui Canones renovati sunt, etiam quoad penas in Concilio Trid. *sess. 22. c. 1. de reform.* Quare Dd. ex Canonis illis gravibus pœnis depositionis, aut privationis colligunt esse peccatum mortale, si Clericus in magna quantitate ludat aleis vel chartis. Verùm id intelligendum est, si frequenter, aut publicè, cum scandalo populi, ludant: secus, si privatim, ac sine scandalo ex bonis patrimonialibus, aut etiam redditibus beneficiorum suorum, sed in quantitate modica, spectato statu suo, & reddituum copiâ, recreationis causâ, ludant: præsertim, cum hoc tempore rigori antiquorum Canonum per desuetudinem derogatum videatur, *Less. lib. 2. de justit. c. 26. dub. 1. §. 6. Laym. lib. 3. Theol. Mor. tract. 4. c. 21. n. 1. & 2.* ubi addit, Clericos ludentes raro & moderate ob recreationem, omnino excusari à peccato, si lex Diocesana ipsis non prohibeat tales fortunæ ludos, & consuetudo loci permittat, ac quodammodo honestet. Notat etiam *Abb. in cit. c. penult. n. 4. h. r.* ludum schaccorum, seu latrunculorum non esse prohibitus Clericis, sicut neque omnis ille, qui consistit in ingenio, aut virtute corporis, *Barbosi in Collect. ibid. num. 7.*

XXVI. Præterea prohibentur etiam in Templis fieri, & exhiberi ludi theatrales & scenici, si inhonesti, scurriles, aut profani sint; prout decidit in *c. Ut decorem*, 12. *h. r.* nam cum intellexisset Innocentius III. quod interdum in Ecclesiis ludi theatrales fiant, in quibus producuntur monstra larvarum, sive personæ larvæ: imò in quibusdam festivitatibus etiam Presbyteri, Diaconi, & Subdia-

coni hujusmodi ludibria exercere præsumunt; ideo Papa mandat, ut talis consuetudo, quæ potius corruptela est, & turpitudine censenda, per quam inquinatur Ecclesiæ honestas & decôr, extirpetur, *Gl. fin. hic.*

Notandum primò. Lege Cæsareâ quoque in *Authent. de sanctis. Episc. c. ult. collat. 9.* prohibitum est, nè quis in schemate seu habitu Monachi aut Monialis, vel alterius Ecclesiasticæ personæ, theatraalia exerceat ludibrij causâ: qui contrà facient, corporalia supplicia sustinebunt, & exilio tradentur, *Gl. hic V. Monstra larvarum.* Sed neque Sacerdotes, & alij Clerici hujusmodi spectaculis ludicris, & sæpe obscenis, quæ in nuptijs & scenis exhibentur, interesse debent; *c. Non oportet*, 37. *diff. 5. de consecr. c. Presbyteri*, 19. *diff. 37.*

Notandum secundò. Non tamen prohibentur in Templis fieri & exhiberi ludi honesti, sive comædiæ aut tragædiæ, & spectacula pia, quæ ad devotionem excitant, veluti præsepe vel sepulchrum Domini, *Gl. hic V. Monstra, & Abb. n. 2.*

XXVII. Assertio 2. Si Clerici, prætermisiss Ecclesiasticis officiis, secularia negotia exerceant, & tertio ab Episcopo vel Prælato suo moniti, ab ijs non abstinerint, amittunt privilegium Clericale, quod ipso facto censentur abjecisse, ita, ut dum hujusmodi secularibus negotiationibus se immiscerent, secundum statuta & consuetudines patriæ, seu Regionis, in qua degunt, quoad facultates suas, perinde ac laici, jurisdictioni seu Magistratui subiacent seculari, nec defendi debent ab Ecclesiâ, prout statuitur in *c. Ex literis*, 16. *c. ult. h. r.*

XXVIII. Notandum primò. Si Clerici secularibus negotiationibus se immiscerant, & post triam admonitionem non resipiscant, ipso facto, amittunt privilegium Clericale, quoad facultates seu bona, quæ sunt propria ac patrimonialia Clericorum; ut patet ex hoc *c. ibi: de suis facultatibus*; quia reddunt se indignos suo privilegio, & frustra invocant auxilium Ecclesiæ, qui committit in eam, *c. Contingit*, 36. *de sentent. excomm.* & frustra implorat legis auxilium; qui committit in legem, *c. Quia*, 14. *de usuris*; *Gl. hic V. Cum facto*: requiritur tamen, ut præcedat tria admonitio talis Clerici, nec una sufficit; quia quando agitur de pœna incurtenda, & Jus exigit trinam citationem, una citatio, etiam pœtemptoria, non habet vim trinæ citationis, quia in pœnalibus verba strictè accipienda sunt, non largè, *Abb. hic n. 5.* At verò quoad bona ipsius Ecclesiæ, quibus propterea, quod Prælatus v. g. vel alius Beneficiatus, neglectis Divinis officijs, secularibus negotiationibus se immisceat, & à Superiore suo ter monitus desistere non vult, præjudicium non generatur, sed ea subjecta manent jurisdictioni ac potestati Ecclesiasticæ; quia delictum personæ non debet in Ecclesiâ detrimentum redundare, juxta *Reg. 76. in 6. Gl. hic V. Suis facultatibus*. Sed neque tales Clerici amittunt privilegium Clericale, quoad personas suas; adeoque nec privilegium fori Ecclesiastici, neque Canonis; quia lex illa, cum sit pœnalis, non debet à facultatibus Clericorum extendi ad personas illorum, ad quos pertinet utrumque hoc privilegium, *Suar. diff. 22. de Censur. sect. 1. n. 17. contra Navarr.*

Ex quo infert *Abb. hic n. 12.* quamvis Clerici administratores, si exerceant negotiationem ipsis illicitam

citam, obligentur ad solvendum vectigal, aliâque tributa ex rebus Clericorum proprijs; *juxta c. Quinquaginta. 4. de censib. in 6.* cum enim Clerici negotiationibus & lucris secularium hominum proprijs inhiant, merito etiam onera eorum sustinent: non tamen id locum habere, si hujusmodi negotiationem illicitam exercent ex bonis ad Ecclesiam pertinentibus; quia delictum personæ non debet in Ecclesiæ detrimentum redundare. Verum aliter observari in praxi, si negotiatio sit lucrosa, notat *Laym. lib. 4. tr. 9. c. 6. n. 9. in fine*, neque id colligi ex hoc c.

XXIX. Notandum secundò. Non tantum bona Ecclesiæ, sed etiam ipsorum Clericorum propria ac patrimonialia sunt exempta à Magistratûs secularis jurisdictione, & exactionibus, tributis ac vectigalibus, ut ex communi DD. sententia tradit *Abb. hic num. 4.* idèoque quoad hoc gaudent eodem jure ac privilegio bona propria Clericorum, & bona Ecclesiarum. Quare si Magistratus secularis Clericos cogat ad solvendas exactiones & tributa, vectigalia, pedagia &c. adversus immunitatem Ecclesiasticam, Prælati Ecclesiastici ipsos defendere debent, videlicet per censuras, aliòsque modos licitos, ut per sensum contrarium colligitur ex fine hujus c. & notat *Gl. fin. ibid.*

Notandum tertio. Quamvis Clerici per spontaneam renunciationem, vel conventionem privilegia Clericalia amittere non possint, *c. Si diligenter; 12. de foro compet. c. Contingit; 36. de sentent. excom.* possunt tamen illa amittere, ipso facto, seu per delictum ex juris dispositione, *Gl. hic V. Cum facto.*

Notandum quartò. Clerici, qui seculari negotiationi se immiscunt, possunt amissum privilegium clericale, quoad bona sua, recuperare, si postea resipiscant, & emendentur; ut colligitur ex hoc c. ibi: *dum his se implicant, Gl. fin. ibid. & Molin. tr. 2. de du. stir. dis. 342. concl. 1. n. 3.*

XXX. Assertio 3. Si Clerici quicunque Clericalis Ordinis dignitati (latè accipiendo hoc nomen: nam Clerici ratione Ordinis sui, sunt honores & eminentiores laicis, *c. ult. dis. 4. junct. Gl. V. Dignitas.*) adeò detrahunt, ut se faciant joculariores, galiardos aut bufones (id est, mimos, seu histriones) & talem artem ignominiosam per annum (continuum) publicè exercent, ipso jure, omni privilegio Clericali privati existunt. Idem dicendum, si tempore breviori, hoc est, infra annum, talem artem exercent, postquam ter ab Episcopo, vel Superiore suo moniti non respuerint, prout statutum est in *c. Clerici; unic. h. t. in 6.* Ratio hujus Constitutionis est; quia, cum tales Clerici multum detrahant dignitati Ordinis Clericalis, & ipso jure sint infames, *juxta l. 2. §. ult. junct. Gl. V. Definit; ff. de his qui norant. infam.* ubi dicitur, quod joculariores, qui omnibus faciunt sui spectaculum, ipso jure sunt infames; ideo merito privantur omni privilegio Clericali, etiam privilegio Canonis, si quis suadente, & tamen si sint constituti in Sacris, *Phil. Franc. hic n. 6. in Gl. fin.* Licet Io. Monach. hic contrarium teneat. Requiritur tamen ad hujus pænæ executionem declaratio Judicis Ecclesiastici; ut tradit *Suar. dis. 30. de censur. sec. 2. n. 7. Laym. l. 1. tr. 5. p. 3. c. 5. n. 3.*

Porro Verba significantia exercitium artis, vel officij non verificantur ex unico actu, seu exercitio, sed nonnisi ex repetito, v. g. mercator non dicitur, qui semel tantum pannos, vel alias merces vendidit; sed,

qui sæpius ultro, citroque negotiando, *Anchar. hic not. 4.* idèmq; in delictis est saltem in ordine ad pœnam incurtendam; ut in proposito, qui semel tantum joculariores, vel histrionem egit, non incurrit pœnam privationis omnis privilegij Clericalis, *Franc. hic n. 3.* & colligitur ex hoc c. ibi: *si per annum artem illam ignominiosam exercuerint.*

XXXI. Assertio 4. Præterea in *Clement. Diocesanis; 1. h. t.* statuitur, ut, si Clerici conjugati carnificum, seu Macellariorum, id est, lanionum, vel tabernariorum (in quorum domibus panis, vinum, & carnes coctæ venduntur, *Gl. hic V. Tabernarium.*) officium publicè, & personaliter (secus, si occultè, & per aliam: tunc enim cessat pœna, *Gl. hic V. Publicè, & personaliter*) exercent, & ab Episcopis nominati (proprijs eorum nominibus expressis) & tertio moniti, ut intra certum terminum ab ipsis præstigendum, desistant, non obtemperaverint: vel ipsa exercendo (post elapsum terminum) reassumplerint, ipso jure, omni careant privilegio Clericali. Non conjugati verò in rebus (proprijs, in quibus aliàs gaudent immunitate, *Gl. hic V. In rebus*) & si incedant habitu laicali, etiam in personis, privilegium Clericale eò ipsò amittunt, quamdiu in præmissis perstiterint. Additur in fine hujus *Clement.* ut *Diocesani*, seu Episcopi adversus alios Clericos, qui alijs negotiationibus, vel commercijs secularibus, vel Officijs non convenientibus Clericali proposito, ac Statutis, publicè insistant, vel arma portant, sic canonica servare studeant instituta, ut & illi ab hujusmodi excessibus compescantur, & ipsi de damnabili circa hæc negligentia nequeant reprehendi.

XXXII. Pro explicatione notandum primò. Appellatione *Diocesanorum* intelliguntur hoc loco Episcopi, qui ordinariam jurisdictionem Episcopalem exercent, *juxta Gl. hic V. Diocesani*: quin etiam Prælati inferiores Episcopo, si tamen quasi Episcopalem jurisdictionem obtineant in loco, excluso Episcopo: non autem ij Prælati inferiores, qui solum concurrunt in Episcopalis jurisdictionis exercitio cum Episcopo: eo tamen non excluso; ad hos enim hæc *Decretalis* Constitutio non extenditur; ut notat *Abb. hic n. 1.* quia aliàs Clerici exercentes officium lanionum, & tabernariorum in loco, in quo inferior Prælati, v. g. Archidiaconus, obtinet quasi Episcopalem jurisdictionem, excluso Episcopo, impunè possent talia officia publicè exercere; si quidem alij Ordinarij non comprehenduntur nomine *Diocesanorum*, & sic debet intelligi *Gl. hic.*

Notandum secundò. Pœnas hujus *Clementinæ* incurrunt Clerici, etiam exempti, si delinquant, exercendo talia officia in loco non exempto; quia tunc ratione delicti subijciuntur *Diocessano* loci: non verò eas incurrunt, si delinquant in loco exempto; quia, quando generaliter à jure datur potestas procedendi contra Clericos, non censetur data etiam in exemptos, nisi specialiter id exprimat, *Gl. hic V. Clericos; & Abb. n. 2.*

Notandum tertio. Si Clerici conjugati, post terminum ipsis præfixum, adhuc exercent officia prohibita, vel reassumant dimissa, amittunt privilegia fori & Canonis: si verò intra terminum, v. g. mensis, intermiserint officia prohibita exercere per aliquot dies, sed postea illa rursus exercerent, non

non esset locus pœnæ, dummodo postea ante finem præfixi termini iterum intermitterent illa exercere, *Gl. hic V. Reassumpserint.*

Notandum quartò. Ad pœnas has incurrendas non sufficit una monitio peremptoria, sed requiritur trina per aliquot dierum intervalla distincta monitio, tum enim sine alia sententia iudicis condemnatoria, ipso facto, incurritur privatio privilegij Clericalis, *Gl. hic V. tertio & V. Eo ipso.*

Notandum Quintò. Si Clerici exercentes offi-

cia prohibita desistant ab illis, recuperant privilegium Clericale amissum, ut tradit *Gl. hic V. Quandoq.* Alij verò requirunt, ut cum tali Clerico privato omni privilegio Clericali, post emendationem, dispenser saltem Episcopus. *Franc. inc. an. n. 7. in fine h. t. Quamvis alij putent solum Papam cum tali dispensare posse; quia regulariter in pœnis Ecclesiasticis, quæ tanquam veræ pœnæ jure communi infliguntur, inferior Papâ dispensare non potest; Laym. l. 1. tr. 3. p. 3. c. 4. n. 2. & 3. & p. 3. c. 9. n. 1.*

TITVLVS II.

DE COHABITATIONE CLERICORVM, ET MVLIERV M.

Cum ad vitæ honestatem vel maximè conducatur, ut Clerici consortia & familiaritatem mulierum vitent, ideò Titulus iste priori subjungitur. Est autem cohabitatio, personarum in una domo sub eodem tecto commorantium conversatio, ut notat Dan. Venator in *Analyfi Juris Pontificij h. t.*

§. I.

An & quatenus Clericis cum mulieribus cohabitare liceat, vel non?

I.

ASSERTIO I. Permitti non debet, ut mulieres cum Clericis habitent: Exceptis illis personis, in quibus naturale scdus (hoc est, conjunctio sanguinis) nihil sævi criminis suspicari permittit, prout respondit Papa Innocent. III. in *e. a nobis 9. h. t.* Nam inter personas valde conjunctas non debet esse suspicio de incestuosa carnis copula; quippe à quâ ipsa natura abhorret, *c. pen. de præsump.* Cujusmodi sunt personæ conjunctæ in primo aut secundo gradu consanguinitatis, ut mater; avia, amita, matertera, soror, neptis, sive filia fratris; & sororis, *c. Cum omnibus; 27. junct. Gl. dis. 81.* Et habetur etiam in Nicæno Concilio *can. 3. relato; in e. Interdictis; 16. dis. 32.* Et refertur etiam à Siricio Papa in *e. Fœminas 31. cit. dis. 81.* Additur in *cit. c. Ab omnibus*, quod Clerici etiam habitare possint cum ancillis & pedissequis, quæ cum eis erant, antequam ordinarentur: item cum uxoribus filiorum, quas hi acceperunt jam ordinatis parentibus; sicut etiam cum filiabus & uxoribus servorum.

II. Assertio 2. spectato Jure communi Canonico; omnes fœminæ extraneæ prohibentur cohabitare cum Clericis, de quibus suspicio sceleris esse potest; Quin imò neque illas mulieres conjunctas, quas alioquin Canones permittunt cohabitare cum Clericis, Sacerdoti vel alij Clerico in sacris constituto licet secum retinere, si suspicio aut periculum criminis subsit: Quia instigante Diabolo, etiam in personis conjunctis scelus, seu incestum perpetratum fuisse, comperitur, & facilius

Tomus III.

cumpedissequis, seu ancillis, & socijs earum. Quod si tales personæ ope Presbyteri indigeant, ex dēgere poterunt in domo, in qua eis, quæ necessaria sunt, subministrantur, ita statutum est in *e. Inhibendum; 1. h. t.* Quod est desumptum ex Concilio Moguntinensi, in cujus fine additur, & prohibetur etiam; ne ulla fœmina ad Altare præsumat accedere, aut Sacerdoti ministrare, aut inter cancellos stare, vel federe.

III. Notandum 1. Hoc est discrimen inter mulieres extraneas & consanguineas, quod illæ ed ipsò suspectæ esse solent; quia juvenes sunt, ideòque earum cohabitatio prohibita est Clericis, jure communi Canonico; At verò mulieres consanguineæ seu valde conjunctæ, tametsi juvenes sint, non sunt suspectæ; ideòque cohabitare possunt Sacerdoti, ordinari ac per se loquendo, nisi per accidens adfuerint tales circumstantiæ, & indicia, ut locus sit suspicioni mali seu sceletis, sive propter ipsasmet consanguineas, sive propter famulas, aut socias, quæ cum illis esse solent; ut notat *Gl. in e. Volumus; 24. cit. dis. 81. & Abb. hic n. 2.* Unde S. Augustinus, teste Possidonio; in vita ejus, nec cum sorore sua habitare voluit, dicens, quæ cum sorore meâ sunt, sorores meæ non sunt, prout refertur in *e. Legitur; 25. cit. dis.* Sicut etiam socius socij mei socius meus non est *l. nam socij 20. ff. pro Socio.*

Potro hoc c. 1. Non adversatur *c. pen. h. t.* In quo conceditur Clericis habitare cum mulieribus illis, in quas naturalis coniunctio non finit cadere malam suspensionem, prout ordinariè, & plerumque fieri solet: Si verò mulieres etiam conjunctissimæ suspectæ sint, prout factum fuit in casu, *cit. c. 1.* Tunc neque illis cohabitare licebit Clericis, *Barbos. in Collect. in cit. c. 1. n. 3.*

Notandum 2. quod dictum est mulieres valde conjunctas habitare posse cum Sacerdote, vel alio Clerico, id intelligi debet; si solus habitor: secus si

B

CUM